

ШЫН

«Россия-Федерацияның культурага болган уран чүүгө куруне деткичезининг немеле хемеглеринин дугайында» № 1904 Чарлыкка Россия Федерациянын Президентинин Б. Н. Ельцин 1993 чылдын ноябрь 12-де ат салган.

Россия Федерацияның культурага болган уран чүүгө куруне деткичезининг немеле хемеглеринин дугайында» № 1904 Чарлыкка Россия Федерациянын Президентинин Б. Н. Ельцин 1993 чылдын ноябрь 12-де ат салган.

Россия Федерацияның культурага болган уран чүүгө куруне деткичезининг немеле хемеглеринин дугайында» № 1904 Чарлыкка Россия Федерациянын Президентинин Б. Н. Ельцин 1993 чылдын ноябрь 12-де ат салган.

Культураның уран чүүгө куруне деткичезининг немеле хемеглеринин дугайында» № 1904 Чарлыкка Россия Федерациянын Президентинин Б. Н. Ельцин 1993 чылдын ноябрь 12-де ат салган.

(РОСИТА-СЧТА).

ЭГЕЛЭЭН АЖЫЛДАРНЫ УЛАМЧЫЛААР ДЭЭШ

Бис социализмни болган коммунизмни идеяларын кажан-даа өскөрлөб, кезээ шадда одаан хевээр турар деп болор чоран бис. Оон өскөр болбас деп бисти өөрдүп, утаамил турган-даа илдыг. Билчиз-даа үе чангыс черге турбас, кандыг-даа түвө өскөрлө бээр дээрин караам-бис. Бузуур каруу түр бис. Дүшкөн СССР-де өскөрлө өскөрлөкчүлүккө берге-лештер эрге-чачырга чаа кижилер келгилээр. Оларнын биздин — бистин республиканың Дээди Советинин Даргазы К. А. Бичелдей. Ол болуну үеинде демократияны эгелешкинери дээр ичинги төгүлдү турган компартияны үдүтүлүшүндө каракта тен деп болуп турган. Ол дугайында эки биле бис. болушкунлар баар-да бистин караамка каруулар болуп турган болгай. Бүгүн бармык дүжүп калган Дээди Советтин Даогамы-биле итер-вюну мончукчуларга санаалары сончугангыч магачоор деп болор-биле дараазында материалдык палачымыс.

гүрүшканы бис. үк хуралдын протоколу-даа бар. Ону чагыс мей билер эвес мей. Удучу фронтунуң эе чаадаа санды турган соругдары дараазында чаадаа өрү итти-неонгө харин-даа дугамык-тап эгелээр. Дараазында чаа-дан соругдарын амгы партиялар болган шимчө-кчелер уламчыдай берген-лэр. Бистер ичкан даг деп улут. божаш дивес тергилдейлешимчеш кылбан болуурусса, бичүгү «Хостуг Тыва»-даа турар бе? Ол олчаан-ла демократияны эе базымнар-дан хаабактагыч чылдыккан болуурусса, дараазында чаа-нын соругдарына күш четпей-не богай. Черде ичкан бир-ле партия, шимчөкчелер менгеш-биле туруп бээр деп чүе чыл эвэс.

— Сөөлүгү 3-4 чыл ичинде политиктиг халаскычкерлерден ажма-чоруудагаан чыады — бо ийн чутула айттырыгы шимчөкчелеринг киршикен мей. Бо үеде партия-ментинин хүдээр алдыр хоойлуларындыан аңгыда, бо-дуу хууда эгелешкиним-биле кылган ажылдар — Тыва биле Моолдун аразында полит-экономиктиг кадды ажылдажылга-нык керээлери, бо чүүү даштыкы чурттар-биле харылаа тударынын эеин болган. Кмо-густайн-биле полит-экономи-тиг харылаалар: ыдыктыг Палай-Ламаны Тываже чаалап эжеп, оон чааа-биле кады ажылдажылганы керээзи; Яктуг-Сата-биле полит-эко-номиктиг харылаа керээлери; Тыва — Хакасия — Алтай аразында үш талачын политик-тиг, экономиктиг, культурут талытталганын дугайында керээ.

— Эрткен чымштан бе чаа Дээди Хуралче эрте берип болур хире депутаттар хөй бе? — Эрткен парламентариле депутаттар Дээди Хуралче сонугулар кээр болза, ажал-дык үзүк чок, шимчөкчелер дачымынган магачылар ийн. 5-6-даа кижин эртин кээр болза, оларын бистин баштыг профессионал политиктерлеш деп санап болур алар.

— Декабрь 12-де РФ-тин Конституцияныга дамарыла-нысты илереп болгай бис. Ол талазы-биле селерин ту-ружуктар каныгыт, Каадыр-оол Алексеев? — Россия Конституцияны-га дамарылаа — нарын айтырып. Ол бистин чаа хүдээр алган Удучун Хоойлуктуң бирги чүүдүгө чорукчеш. РФ Конституцияны бо олчаан турар чүе болза. Тываның бо-логунашкынын дугайында чүега тубас болар. Никитин-биле РФ Конституцияны бо төлөвизинде депки шыла-вас мей, харин-даа азы уур-бадалар дугайында сунтаап чорудар мей. Россияга Кон-ституция херек болбай-ан-инчээлээ-лаа мындыг хевирге бистин республиканың эрте ажыгыга дүшүс-тар.

— Мыйна савалым — Россияны бо Конституцияны Тыва дет-кивиэн кылдыр башкара-ан-чүе үнөпчү алган. Ол чылдын ичинде Тыва Ре-спубликага референдум эртин-тер. Аныг чорудан ичинде ай-тырып: Тыва Республика Россия ичинге бахтап турар дээрин бадыткавас савал бе? Бир эвэс «Ие» деп харым алар болза. Тыва биле Россия аразында — Тыва Республика Россия Федерацияның составыне кирер дугайында керээ белеткээр болган аныг деп салдыр. А бир эвэс «Ие» деп харым кээр болза, ТР-нин Конституцияның I чүүдүгү-бүзүгар Тываның бо-логу-нашкынын херек кырында боттажыварыны кирер жүр-дүт бис.

— Амгы үеде Россиядан аңгы-ламынын соругдары чок, мындаа-лаа амгыдап итеп-кезе. ТР-нин чаа Конститу-цияныга дүшүртүр бот-тускай-лар өзгөвисти боттадылар алар бис.

— Интервьюна Надежда ЭР-ГЕП алган.

Бистин республиканың ажыл-агыйларында тараа культу-раларың ажалдаш шаг-ла-ла доосту берген. Узун болган адалы күстүң ачымында ку-руушкылар оуу кыска ху-дада ажал алган. Амгы чурттар кайда-ла келер чылдын херектелине мага-дыл тургузуп аларынын ажал-дары чоруп турар. Бо чыын барык-ла бүтү кожунарга тараа культураарынын дү-жүү дык эки болган. Эки шимчөкчелер уренин белеткеп, артыган, шыгжан алдыр бол-за-ла, кээдэ ажыл-агый ку-рууларынын белик дүжүдүп ажал ап болурун ол көрү-көн.

— Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

— Ажыл-агыйларың агроном-нары уруп алган уренинин шынары кандайык, богу бар бе, чок бе дээрин, чакыр шы-нарында челир артыгатын-гыны тогаралды алдыр соруг-ту-биле талып бичмөгүн урени-чериң кожунарга аруу-руу урениң инспекциялар-ыңа хемчөкчелер эрге-жөк чүтүлү. Бир эвэс урени-чериң белеткеш, артыган ала-нымын шынары куу болза, оларны чакыр шынарыга че-дир аңгылап каан өскө ур-даныр-биле дараа солуп чаа-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

— Ажыл-агыйларың агроном-нары уруп алган уренинин шынары кандайык, богу бар бе, чок бе дээрин, чакыр шы-нарында челир артыгатын-гыны тогаралды алдыр соруг-ту-биле талып бичмөгүн урени-чериң кожунарга аруу-руу урениң инспекциялар-ыңа хемчөкчелер эрге-жөк чүтүлү. Бир эвэс урени-чериң белеткеш, артыган ала-нымын шынары куу болза, оларны чакыр шынарыга че-дир аңгылап каан өскө ур-даныр-биле дараа солуп чаа-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

ИНТЕРВЬЮ

Бодуларга канды өөрдөнгө үдүрүп алган силер?

— Бо үеде мунг ийне ханы билди, өөрдөп алган чүүдүм — кижилер-биле атыг, демкиг, бичмөгүлө ажылдары. Поли-тиктиг ажыл-чорудууда ол деп чутула, үнөпчү чүүдү тур-бас. Эге чаада мунг ойнадым деп турган чүүдүм база бо деп болар мей. Россия Федера-цияның депутаты болуп алган, кончуг үзүг шоканын эртен мей. Ичкан мей дээрин сончугуламыга үдүү биле четтингенмиң база катан иле-деди көөейн. Ол үзүг өөрдө-дүмүң ичинде — 91 чылда эгелээр Дээди Советтин Даргазы кылдыр ажылдай болуп, политиктиг ажылдары боол оуш келгенми бол-ду. Ол үеде менээ кол чүүдү — кижилердин ретим-чезим. Ол үеде чылды амгы-даа үнөмчөстөй деп санаар мей. Ам мейээ өөрдө-дүмүң чаада төптөш, мурдунда кол сорулаа — эгелээр ажал-далың уламчылап кылдыр.

— Тываның парламентарий-биле ийн чыл ажылдааным менээ кончуг үдүг үжүр-дүзүлгө болган: Тываның күрүне по-литиказыга киржиң, ону үдүртүрү үдүг бүзүрө бол-ганын илгеге. Республиканың амгыаразында кончуг нарын үеде оон үдүртүлгө аныг ажылдан, оон иштинки бол-ган даштык политиканың хевирлээрине киржиң — үдүг ханымыска.

— Эрткен Үе дүргүзүнаа силерниң киршикчелер каны-гы-каныг кол ажылдар кыл-дынганы? — Тываның бо-логунашкы-нымын дугайында утууга база ТР-нин чаа Конститу-

ажылдын чутула уламчы-кыны. Оон-биле чегелешти-дештик телерадиокомпания-лар болган паралага-биле ажылдажылга болууну тур-гак.

— Бо-ла ажылдарың үнөм-чезимде ТР-нин амгы бо-логу-нашкынын болган келер чөй-нүк бо-логунашкынын бы-вас мей, харин-даа азы уур-бадалар дугайында сунтаап чорудар мей. Россияга Кон-ституция херек болбай-ан-инчээлээ-лаа мындыг хевирге бистин республиканың эрте ажыгыга дүшүс-тар.

— Мыйна савалым — Россияны бо Конституцияны Тыва дет-кивиэн кылдыр башкара-ан-чүе үнөпчү алган. Ол чылдын ичинде Тыва Ре-спубликага референдум эртин-тер. Аныг чорудан ичинде ай-тырып: Тыва Республика Россия ичинге бахтап турар дээрин бадыткавас савал бе? Бир эвэс «Ие» деп харым алар болза. Тыва биле Россия аразында — Тыва Республика Россия Федерацияның составыне кирер дугайында керээ белеткээр болган аныг деп салдыр. А бир эвэс «Ие» деп харым кээр болза, ТР-нин Конституцияның I чүүдүгү-бүзүгар Тываның бо-логу-нашкынын херек кырында боттажыварыны кирер жүр-дүт бис.

— Амгы үеде Россиядан аңгы-ламынын соругдары чок, мындаа-лаа амгыдап итеп-кезе. ТР-нин чаа Конститу-цияныга дүшүртүр бот-тускай-лар өзгөвисти боттадылар алар бис.

— Интервьюна Надежда ЭР-ГЕП алган.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

ЧОГААДЫКЧЫ КЕЖЭЭ

Тыва Республиканың культуразынын алдарыг ажылдакчымы Солаан Кыргызоның Базыр-оолдун чо-гаадыкчы ажыл-херезини турсааткан кезини Кы-зыл кожуун чакырганын культура киданы чоктаа чаа организастап эрттирген.

Каа-Хем суурнуң «Мир» Күлтурга бажыныга болуп эртен ол кезеңге Солаан Кыргызонынын аңгы-аңгы үелерге казы ойнал, ыр-шоор-ну чогадып, уран чүүдү кө-рүдөлөрүнө киржиң чоран иш-өөрү, таскумчулар, арти-стер, чогаалчылар база кез-жө-те чалаткан хөй-хөй анык-

тар, бот-тыныгыр артистер дөү-биле киршиң.

Тывага т-саным сурагыт бо таскумчу республиканың дыкка хөй чогаалчыларың, шудукчуларың өстеринге келерге чараш ирларын бич-жилээрин. Благың оон бе-жен-алдан чылдар үезинде бичжэн ирларын чоң эм-даз үдүг сеткил ханымын, тал-ла-ла-биле ирлажып чорур.

Сурагыт таскумчуң чо-гаадыкчы кезеңинге оң чо-

гаатканы дыкка хөй ирларын профессионал ирлажылап, бот-тыныгыр артистер, кижилер улай-удай күстүскен. Ке-жээниң киржикилерин хоочун музыканыгга өскө-даа чогаал-чыларын, таскумчулериң бичжэни тыва ирларын тал-ла-ныч күстүскен, белек-селект-тиг тыпын, оң чогаадыкчы, бичжэ канымында болган аас-кежикти күзүңнер.

(Бистик корр.).

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

Тараа болган мал чени культураарынын уренин эл-түзү-биле кулуп артыган алдыр ажылдар республиканың хөй-хөй ажыл-агыйларында ам доосту берген. Харин-даа бүтү-бүзүң кожунарга ша-лыннын ажалдан. Чижээ, Теңиз, Эвизи, Чөө-Хөмчү: Кээ-Хем, Сүт-Хөл, Улут-Хем болган өскө-лаа кожунарга уренин ууш алышынын планын мурта ажыга берген. Мынган-гай олар боттары боттарың чоруп уренин-биле ханымын шимден. Эки болган кызык ажылдык түнчөгү мунг бол-ганлар. Чагай урени турга, чакып хундире аккөвчүлөр эл-ленил-көдүмчөс олуу эки дүр, ол дээге бичмөг мага-дыл шыккама. Бай-Тайга, Базың-Хем, Бин-Хем, Кы-зыл, Чаа-Хөл кожунарга урени белеткеш алдыр ажылды удавас доолуттарынын кыры-ла келген.

БЕРГЕ БАЙДАЛДАН КАНЧАП ҮНЕРИЛ?

Кыларчаар материалдар-ны, артык кесектерин бол-гаш өскө-лаа чүүдөлерин доктаал чок өсенин-биле колдоо, совхозтар болган дыкка хөй кээдэ ажыл-агый бүтүрүлгө

